

УДК 316.35:612.3

Васильєва М.В., Барська Ю.Г.

ДЕТЕРМІНАНТИ СПОЖИВАННЯ ФРУКТІВ В УКРАЇНІ

Школа охорони здоров'я, Національний університет "Кієво-Могилянська академія", м. Київ, Україна, marichka.vasilieva@gmail.com,
juliabarska@gmail.com

Ключові слова: детермінанти споживання, фрукти, соціально-демографічні характеристики

Достатнє споживання фруктів сприяє покращенню здоров'я та профілактиці неінфекційних захворювань. За рекомендацією Всесвітньої організації охорони здоров'я нормою споживання є 400 грам або 5 порцій фруктів та овочів на день. Відносно даної норми в Україні спостерігається низький рівень споживання фруктів (Державна служба статистики, 2015), що є проблемою для охорони громадського здоров'я. Існує необхідність у впровадженні програм, спрямованих на збільшення споживання фруктів, але дана проблематика є мало дослідженою в Україні і, відповідно, бракує достатніх наукових знань, на яких можна було б ґрунтувати ефективні інтервенції.

Мета даної роботи полягає у виявленні детермінант споживання фруктів серед населення України. Дослідницьке питання зводиться до пошуку зв'язків між кількістю фруктів, яку споживають українці, та такими соціально-демографічними характеристиками, як стать, вік, освіта, зайнятість, дохід, тип населеного пункту, і стан здоров'я.

У дослідженні було використано дані загальнонаціонального крос-секційного опитування 10 178 респондентів "Індекс здоров'я. Україна – 2016", проведеного у травні-червні 2016 року Міжнародним фондом

"Відродження" та Київським міжнародним інститутом соціології. Вибірка є репрезентативною для дорослого населення України в цілому, а також для кожної області окремо та для міста Києва.

Вторинний аналіз даних було здійснено за допомогою описових статистик, тесту хі-квадрат та бінарної логістичної регресії у програмі IBM SPSS Statistics версія 23. Залежними змінними були: 1) факт споживання фруктів за останній тиждень (жодного; 1 і більше); 2) кількість спожитих українцями фруктів на день за останній тиждень (один фрукт на день і менше; більше одного фрукта на день). Незалежними змінними були такі соціально-демографічні характеристики респондентів, як стать, вік, рівень освіти, зайнятість, рівень доходу, тип населеного пункту, та наявність захворювань. Для оцінки поширеності вживання фруктів дорослим населенням України в цілому і в розрізі областях масив було зважено. Після аналізу частот виявилось, що доволі значна частка респондентів взагалі не споживали фрукти за останній тиждень (19%, 95%-ий довірчий інтервал (95% ДІ) 18%–20%), більшість споживали 1 або менше фруктів на день (50%, 95% ДІ 48%–51%) і лише третина споживала достатню кількість фруктів (31%, 95% ДІ 30%–32%).

Крім того, рівень споживання фруктів різнився залежно від регіону проживання. Найбільшою була частка тих, хто споживав достатню кількість фруктів протягом останнього тижня, в Одеській (62,7%), Тернопільській (62,5%) та Вінницькій областях (51,8%). Найменший рівень достатнього споживання встановлено серед респондентів, які проживали у Івано-Франківській (13,4%), Закарпатській (14,1%), Черкаській (17,3%) та Житомирській (19,4%) областях.

Такі чинники, як стать, вік, освіта, дохід, зайнятість, тип населеного пункту та наявність захворювань, виявилися значущо пов'язаними з рівнем споживання фруктів в Україні на рівні значущості $< 0,05$. Більший

відсоток тих, хто споживав достатню кількість фруктів зафіксовано за даними аналізу серед жінок (33,3% проти 28,5% серед чоловіків); молодших респондентів (40,1% серед 18–29-річних проти 33,5% серед 30–44-річних, 29,1% серед 45–59-річних і 24,0% серед старших 60 років); респондентів з вищою освітою (37,6% проти 30,5% з ПТУ чи неповною вищою і 25,0% з початковою або середньою); високим рівнем доходу (38,3% серед респондентів з доходом понад 4000 грн., 27,2% серед респондентів з доходом 2000–4000 грн., і 25,5% серед респондентів з доходом до 2000 грн.); у тих, хто працює (34,0% проти 28,9% серед непрацюючих); містян (32,6% проти 29,1% серед селян) та у тих, хто не мав хронічних захворювань (33,9% проти 28,3%). Логістичний регресійний аналіз показав також, що такі фактори, як жіноча стать (скориговане відношення шансів (СВШ) 1,5, 95% ДІ 1,4–1,7), високий рівень освіти (СВШ 1,7, 95% ДІ 1,4–2,0) та високий дохід (СВШ 1,6, 95% ДІ 1,3–1,9) є позитивно пов'язаними з достатнім споживанням фруктів та, відповідно, є протективними чинниками. Старший вік (СВШ 0,5, 95% ДІ 0,4–0,6), відсутність роботи (СВШ 0,8, 95% ДІ 0,7–0,9), проживання у сільській місцевості (СВШ 0,6, 95% ДІ 0,6–0,7) та наявність хронічних захворювань (СВШ 0,8, 95% ДІ 0,7–0,9) є негативно пов'язаними з достатнім споживанням фруктів та, відповідно, є ризиковими чинниками.

Отже, результати даного дослідження свідчать про те, що соціально-демографічні характеристики та стан здоров'я індивіда визначають його поведінку, пов'язану зі споживанням фруктів. Чоловіки; літні люди; з низьким рівнем освіти та доходу; без роботи; селяни; ті, хто мають проблеми зі здоров'ям, потрапляють до групи ризику та споживають найменшу кількість фруктів. Саме на них необхідно звертати особливу увагу при плануванні та розробці інтервенцій, спрямованих на підвищення рівня споживання фруктів в Україні.